

az összegyűlt nézőket mind szűkebb és szűkebb területre terelve vált egy pillanatról a másikra üzletemberből a megjelentek börtönőrévé.

Hasonló, politikai áthallásoktól sem mentes miniatúrt koreografált magának a Barbadoson született, 2010 óta Magyarországon alkotó Valencia James is. A táncosnő az Árpád híd tőszomszédságában elterülő, színpadhoz nagyon is hasonló szökőkút vízében apró, hol felborult, hol még épp álló papírhajók között terült el. A vízben kimért lassúsággal végiggördülő, mind vizezesebb és sárosabbá váló James rövid, de annál hatásosabb etűdje egyszerre idézte meg a bevándorlási krízis hajótragédiáit, és lépett játékba a helyi aluljárók világának mindennapos látványával. Ez utóbbi asszociáció nemcsak az előadásra tudatosan érkező nézőkben foganhatott meg, hanem az utcai járókelőkben is: az alig tízperces darab során legalább három helyi lakos próbált meg a táncosnő segítségére sietni. Mindezt elnézve a fesztivál utolsó

napjaiban merült csak fel jelen sorok szerzőjében a kérdés: vajon a három hét alatt nem vált-e a PLACCC törzsközönsége épp egy falu közösségéhez hasonlósá, ahol a beavatottak (nézők) és kívülállók (járókelők) között éles vonal húzódik? Kudarcként kell-e értékelni, ha egy városi fesztiválon épp a városlakónak nincs hozzáférése egy adott produkcióhoz, és ha igen, akkor milyen eszközökkel lehetne elősegíteni a jobb megértést? Ezekre a kérdésekre minden bizonnyal az elkövetkező PLACCC-oknak kell választ adniuk – már ha egyáltalán lesz erre lehetőségük.

Miközben a három héten át tartó fesztivál Csepeltől egészen Angyalföldig, a Fehérvári úttól a Moszkva térig feltérképezte, értelmezte és kreatív energiákkal töltötte fel Budapest köztereit, a rendezvénysorozat utolsó napján mégis elmaradt az önfeledt ünneplés. 2015. szeptember 26-án lezárult a PLACCC, a következő évben pedig finanszírozási okok miatt elmarad a fesztivál.

Ady Mária

A történő semmi

BENJAMIN VANDEWALLE: INTER-VIEW

– Hát ez baromi unalmas! Nem történik semmi – summázza élményét a hölgy előttem, amint kihúzza fejét egy hatalmas dobozból a Corvin negyednél. Mindenesetre túlélte, gondolom én elégedetten. Azt már megfigyeltem, hogy a fülkék elé állított ingatag, háromlábú székre kuporodva vállig el kell tűnni a dobozból kilógó fekete csuklyában. Vajon mi ebben a jó? Tiszta kockázat. Talán pont ez, az ismeretlen és a kíváncsiság: a Trafó égisze alatt a térre letáborozó belga csapat *Inter-view* című színházi játéka már a sorban állással megindul. A kérdés mentén, hogy ki áll meg megnézni, mi történik itt, el is kezdődik a rendező Benjamin Vandewalle akciója.

Egy pillanatra nagyjából mindenki. A komoly emberek aztán zavartan sietnek tovább, kivéve, ha van velük gyerek, akkor szabad, szigorúan csak a gyerek miatt. Mások megkérdezik, mi ez. Erre a sorban állók közül senki nem tud pontos feleletet adni, ami további kérdéseket vet fel. Nem mindenkinek van türelme, de ha már megálltak, többen megvárják, amíg valaki előbújik a csuklyából, hogy akkor milyen fejet vág. Érdekes-e. Álldogálnak, beszédbe elegyednek, figyelik egymást, el-elmosolyodnak. Valami történik. Gyerekek és fiatalok csapatostul állnak meg, a sor nem fogy, a kíváncsiak lámpaláza (várnak a nem tudják, mire) a sorban elfoglalt egyre előkelőbb helyükkel

folyamatosan csökken. Jó, hogy én jövök, bedugom a fejem, lesz, ami lesz. Kényelmetlen a szék, remélem, nem borulok fel, ők ott kint látnak, én nem látom őket, magamat sem, bizonytalan érzés. Hogy egészen pontos legyek, semmit nem látok, mert a dobozban teljes a sötétség. Kifelé fülelek önkéntelenül, igyekszem illedelmesen ülni a szoknyámban, tanult bizalmatlansággal szorongatom az ölemben a táskámat, ujjaim a cipzáron, mégiscsak a városban vagyok, közterén. Bent kissé áporodott a levegő, nincs büdös, levegőtlen meleg van, azon gondolkozom, vajon hogyan oldják meg a szellőzést. Kintről továbbra is hallani a mi ez?-eket, nem az én dolgom válaszolni, de érezni vélem a hátamra szegeződő tekinteteket. Épp itt tartok a megfigyeléssel a sötétben, amikor kigyulad a fény – valaki néz. Szemben velem egy férifej.

Két szem, orr, száj, haj, ennyi, pont annyi, amennyi – logikusan – belőlem is látszik. Egy kislány mesélte az előbb zavartan, nem egészen egyértelmű csalódottsággal, hogy nem mozi van bent. „Azt hittem, mozi lesz, de ez nem mozi.” A papája ismételt kérdésére, hogy jó, de akkor mi, makacsul kitért ennél a konklúzióval. Nem mozi. Egy hús-vér ember veled szemben, akit nem ismeresz, de ahhoz meg túl közel van. Ilyenkor szoktál elnézni másmerre, és csak lopva visszapillantani, ha érdekes, hogy aztán megint félre lehessen kapni a tekin-

Szkárössy Zsuzsa felvétele

tetet. Tekintetet kölcsönösen elkapni idegenekkel – az jó, történik valami. Itt viszont csak őt világítja meg a fény, nincs hova elnézned, legfeljebb lesütheted a szemed. Miközben mégiscsak azért van a fejed a dobozban, hogy láss – és ne hogy már zavarba gyere a neked játszó előadótól! Jó, nézed eltökélten, csak fog történni valami, hogy ne nézzen ő is téged olyan kitarotán. Egyrészt meg tudnám számlálni a kék szemében az írisz vonalkáit, másrészt nem merem megnézni a fülét vagy az orrát, mert ilyen közelségből az komoly szemmozgást jelentene: látod, hogy a másik mit néz rajtad (szigorúan a szemedet, és akkor még az is, hogy éppen melyiket), és te sem akarod bámulni. Vannak hát határok ilyen természetellenes közelségből is, léteznek szabályok. Nő a reflexió, mit szabad, mit nem, minek mi a jelentősége. Néznéd semlegesen és elfogulatlanul, de olyan meg nincs. Mert ilyenkor egyszerűen történik valami.

Az történik, hogy nem történik semmi, ami elterelhetné a figyelmeteket egymásról. Az elején elvigyorodtam, utána gondolkozhatok rajta, hogyan lehet a mosolyból visszakomolyodni természetesen. Az arcizom is meg tud macskásodni, merev lesz, görcsös, a mosoly és a nem mosoly közötti út pedig valószínűtlenül hosszú. Az a valaki átellenben rutinosabb, és nyilván egy meglepetésnyivel kevésbé van zavarban, nem beszélve arról, hogy ő játszik, szemben velem, a civillel. Tud valamit az a kukucskaszínpad a nézőt takaró sötéttel, a színészt vakító fényvel! Önkéntelenül elneveted magad, ezt hozza ki belőled a helyzet, a másik szemcszája elmosolyodik. Reagál, ez jó. Előnye is van annak, hogy néző vagyok: engem nem kötnek szabályok, nem tudok hibázni. Például megszólalhatok, legfeljebb kiderül, hogy nem kellett volna, de nagy baj biztos nem lesz – átmozgatom legalább az arcizmait. Kérdezem, hogy ki ő, mert jobban esne beszélgetni. Kérdezem angolul, hátha, próbálkozom a franciával is. Mindenre reagál, mozog a szemöldök, a szemhéj, a

Benjamin Vandewalle Inter-view projektje a Corvin közben

száj széle, a ráncok az orr mellett. Ha beszélsz és összemosisolyogtok, ezeket is megnézheted lopva. Az egészel együtt érzed, anélkül, hogy ellenőrizned kellene a részleteket. Választ nem kapok, vagyis ahogy vesszük. Mondok még ezt-azt, beszédkényszer, elmondom, hogy zavarban vagyok, és hogy furcsa így, hogy ő nem beszél. Hirtelen az az érzésem támad, hogy most már aztán tényleg túrheterenül közel van, megkérdem, közeledik-e, vagy csak én képelem. Elneveti magát, piros lesz az arca, és büntudatosan távolodik egy kicsit – a fényviszonyokhoz edződött szememmel már látom a dobozban az illesztést, ahol a szerkezettel haladni tud velem szemben a fej.

Ez nagy előrelépés, ha el tud pirulni, akkor rendben van, kivetke vagyunk. Igazi közeledés: együtt játszunk, nem ő velem. Mondom neki, hogy köszönöm, akkor én megyek is, int a szemével, hogy még ne. Nem beszél, de azért mostanra egészen jól értjük egymást. Jó, akkor még maradok. Már nem vagyok zavarban, jókedvem van. Fokozatosan visszakomolyodik az arca, majd lassan távolodni kezd, halványul a fény, végül csak a szemembe égett szellemkép marad még egy pillanatra. Eszembe jut a táskám, amiről persze régen megfeledkeztem, kihúzom a fejem, minden a helyén, a szék áll, én ülök illedelmesen, a cipzár zárva – nem történt semmi. Csak öt-tíz percre megszünt létezni a Corvin negyed, az emberek körülöttem, a testem kint hagyott (nagyobbik) része – volt jobb dolgom. Figyeltem befelé, a dobozba és magamba, reagáltam és reakciót vártam; találkoztam valakivel. Kár, hogy a fej marad a dobozban. Nem tudom meg, milyen magas a hozzá tartozó ember, mit visel hétköznapiokon, mivel tölti az idejét, amikor épp nem ad elő. De elképelem, mert kíváncsiavá tett.